

Słownik hydrologii wydm

Polsko-angielski słownik terminów używanych w podsumowaniu badań wód gruntowych
Newborough Warren

Geomorfologia i siedliska

Polski	English	Definicja / Definition
wydma	<i>sand dune</i>	Pagórek piaszczysty uformowany przez wiatr na wybrzeżu lub w głębi lądu.
system wydmowy	<i>dune system</i>	Kompleks wydm, zagłębień międzywydmowych i powiązanych siedlisk tworzący spójną jednostkę krajobrazową.
zagłębienie wydmowe (Ilac)	<i>dune slack</i>	Nisko położona niecka między wydmami, gdzie zwierciadło wody jest blisko powierzchni; sezonowo zalewana, stanowi siedlisko roślin mokradłowych.
zagłębienie mokre	<i>wet slack</i>	Zagłębienie wydmowe z letnim minimum zwierciadła wody \leq 0,61 m poniżej powierzchni (próg wg Curreli i in., 2013).
zagłębienie suche	<i>dry slack</i>	Zagłębienie wydmowe z letnim minimum 0,61–0,98 m poniżej powierzchni; zbiorowiska bardziej trawiaste.
erozja przybrzeżna	<i>coastal erosion</i>	Stopniowe cofanie się linii brzegowej pod wpływem fal i prądów morskich, zmniejszające objętość warstwy wodonośnej.
encjiad kontrolowany	<i>managed retreat</i>	Strategia zarządcza polegająca na świadomym wycofaniu się z terenów zagrożonych erozją lub zalewaniem.
próg ekologiczny	<i>ecological threshold</i>	Krytyczna wartość głębokości zwierciadła wody, powyżej której siedlisko zmienia charakter (np. z mokradłowego na trawiaste).

Hydrologia i wody gruntowe

Polski	English	Definicja / Definition
wody gruntowe	<i>groundwater</i>	Woda wypełniająca pory i szczeliny w skałach i osadach poniżej powierzchni terenu.
zwierciadło wody	<i>water table</i>	Górna granica strefy nasyconej, poniżej której wszystkie pory są wypełnione wodą.
warstwa wodonośna (dyfrhaen)	<i>aquifer</i>	Warstwa geologiczna zdolna do magazynowania i przewodzenia wody gruntowej.
zasilanie	<i>recharge</i>	Proces uzupełniania zasobu wód gruntowych przez infiltrację opadów.

Polski	English	Definicja / Definition
efektywność zasilania	<i>recharge efficiency</i>	Udział procentowy opadów, który faktycznie dociera do zwierciadła wody (reszta spływa lub paruje).
drenaż	<i>drainage</i>	Odływ wody gruntowej z danego obszaru pod wpływem gradientu hydraulicznego.
datum drenażu	<i>drainage datum</i>	Przyjęty poziom odniesienia (3,7 m p.p.t. w tym badaniu), względem którego mierzy się ciśnienie hydrostatyczne napędzające drenaż.
przemieszczenie (h_{disp})	<i>displacement</i>	Wysokość zwierciadła wody ponad datum drenażu: $h_{disp} = \text{datum} + \text{głębokość}$. Napędza składową drenażową modelu.
dipwell (piezometr płytki)	<i>dipwell</i>	Prosta rura obserwacyjna wbita w grunt, służąca do ręcznego pomiaru głębokości zwierciadła wody.
minimum letnie	<i>summer minimum</i>	Najniższy poziom zwierciadła wody w roku, zwykle we wrześniu; kluczowy wskaźnik kondycji siedliska.
wydajność właściwa (S_y)	<i>specific yield</i>	Ilość wody, którą warstwa wodonośna oddaje grawitacyjnie na jednostkę objętości; bezwymiarowa.

Klimat i parowanie

Polski	English	Definicja / Definition
opady	<i>precipitation / rainfall</i>	Woda atmosferyczna docierająca do powierzchni w formie deszczu, śniegu itp. Mierzona w mm/miesiąc.
ewapotranspiracja potencjalna (PET)	<i>potential evapotranspiration</i>	Maksymalna ilość wody, która może wyparować z powierzchni gruntu i roślin przy nieograniczonej dostępności wody. W tym badaniu obliczana metodą Thornthwaite'a.
anomalia temperatury	<i>temperature anomaly</i>	Różnica między temperatury danego roku a średnią wieloletnią (linią bazową).
przechwytywanie opadów przez koronę	<i>canopy interception</i>	Część opadów zatrzymywana przez liście i gałęzie, która paruje zanim dotrze do gruntu. W lesie sosnowym Newborough wynosi ok. 24%.
udział korony (β_2)	<i>canopy share / atmospheric draw</i>	Współczynnik modelu mierzący, jak silnie parowanie (PET) obniża zwierciadło wody. Wyższy = silniejsze letnie przesuszanie.

Model i analiza statystyczna

Polski	English	Definicja / Definition
model przestrzeni stanów (SSM)	<i>state-space model</i>	Model regresyjny $\Delta h = \beta_1 \cdot P + \beta_2 \cdot (-PET) + \beta_3 \cdot (-h_{disp})$, opisujący miesięczną zmianę poziomu wody jako funkcję opadów, parowania i drenażu.

Polski	English	Definicja / Definition
wrażliwość zasilania (β_1)	<i>recharge sensitivity</i>	Współczynnik modelu: ile milimetrów wzrostu zwierciadła wody przypada na milimetr opadów. Wyższy = silniejsza reakcja na deszcz.
ciąg parowania (β_2)	<i>evaporation draw / atmospheric draw</i>	Współczynnik modelu mierzący siłę obniżania zwierciadła wody przez PET. Wyższy = głębsze letnie przesuszenie.
tempo drenażu (β_3)	<i>drainage rate</i>	Współczynnik modelu opisujący szybkość odpływu wody gruntowej proporcjonalnie do h_{disp} . Jednostka: miesiąc ⁻¹ .
klaster / strefa	<i>cluster / zone</i>	Grupa studni o statystycznie podobnym zachowaniu hydrologicznym, zidentyfikowana metodą klastrowania (k-średnich).
BACI	<i>Before-After Control-Impact</i>	Schemat doświadczalny porównujący stan przed interwencją i po niej, w studniach dotkniętych i kontrolnych.
okno interwencji	<i>intervention window</i>	Okres, w którym działania zarządcze mogą jeszcze zapobiec przekroczeniu progów ekologicznych (w tym badaniu: ok. 2030–2039).

Gospodarka terenowa

Polski	English	Definicja / Definition
zdejmowanie warstwy wydmy	<i>dune scraping</i>	Mechaniczne usunięcie wierzchniej warstwy piasku w celu przybliżenia powierzchni terenu do zwierciadła wody i odtworzenia warunków siedliska mokrego zagłębienia.
wycinka (cwympo)	<i>clearfelling</i>	Całkowite usunięcie drzew z określonego obszaru. W Newborough wycięto 8 ha sosny korsykańskiej w grudniu 2017.
przerzedzenie	<i>thinning</i>	Częściowe usunięcie drzew w celu zmniejszenia gęstości korony, np. o 50%, przy zachowaniu osłony leśnej.
konwersja na liściaste	<i>broadleaf conversion</i>	Zastąpienie plantacji iglastej gatunkami liściastymi (np. dębami), które tracą liście zimą, zmniejszając przechwytywanie opadów w sezonie zimowego zasilania.
efekt buforowania	<i>buffering effect</i>	Ochronna rola korony leśnej: latem ocieniając grunt ogranicza bezpośrednie parowanie z powierzchni gleby. Usunięcie drzew eliminuje ten efekt.
propagacja uphill	<i>uphill propagation</i>	Rozprzestrzenianie się efektu hydrodynamicznego (np. po zdjęciu warstwy wydmy) w górę stoku, w kierunku przeciwnym do przepływu wód gruntowych.
trend przesuszenia	<i>drying trend</i>	Długoterminowy spadek poziomu wód gruntowych obserwowany we wszystkich strefach, napędzany zmianami klimatu.

Opracowanie: M. Hollingham (2026). Oparte na terminologii użytej w raporcie *Hydrogeological Dynamics, Behavioural Clustering and Management Intervention Analysis at Newborough Warren Coastal Sand Dune Aquifer, Wales*.

Kontakt: martin.hollingham+nrg@gmail.com | ORCID: [0000-0003-0253-9301](https://orcid.org/0000-0003-0253-9301)